

TUDELA, Lluís; CATEURA, Pau (coords.). *La crisi baixmedieval a la Corona d'Aragó (1350-1450)*. Palma de Mallorca: Illa edicions, 2019. 245 pàgs. [24 x 17].

La crisi baixmedieval és un dels temes fonamentals per entendre el període de la Baixa Edat Mitjana. D'acord amb el propòsit d'analitzar i comprendre l'abast d'aquest fenomen, a partir de documentació eminentment fiscal, comercial o notarial, arriba aquesta recopilació de treballs d'especialistes en el tema sobre la Corona d'Aragó entre 1350 i 1450.

El llibre comença amb el text d'Antoni RIERA, on diferencia entre l'impacte de la crisi al camp i a la ciutat a la Corona d'Aragó, i aposta per parlar de crisis curtes i sectorials en lloc d'una crisi llarga i generalitzada. A continuació Pau CATEURA estudia les fonts fiscals i judicials del Regne de Mallorca entre el segle XIV i principis del XV, per posar de manifest els fracassos de les polítiques pressupostàries i d'amortització del deute exterior. També a Mallorca, Lluís TUDELA estudia la crisi a partir de documentació comercial com és la relativa a la lleuda (impost que gravava l'entrada de mercaderies). Sense deixar el Regne de Mallorca, Ricard URGELL parla de la cessió, amb la Consignació, als creditors del control sobre els impostos durant el període de 1405 a 1450. Per la seva banda, Antoni MAYOL ens planteja una aproximació micro-històrica a la crisi a partir de la documentació sobre la fiscalitat del vi a Pollença. En el cas d'Esther TELLO, l'indicador que fa servir per estudiar aquest període és l'evolució de les taxes beneficials al Bisbat de Mallorca, on desputa l'increment de les recaptacions del delme, fet que negaria que la Diòcesi de Mallorca es trobés en crisi. En l'àmbit de Catalunya, Pere VERDÉS tracta l'evolució dels ingressos fiscals a Cervera (1331-1516) i demostra que al segle XIV no hi ha un daltabaix demogràfic o econòmic, a diferència del que succeirà amb la guerra civil catalana del segle XV. Seguint el fil dels estudis locals, Andreu GALERA estudia el cas de la vila de Cardona, on els ingressos municipals pateixen una important disminució al segle XV per la guerra civil, el deute censalista i la forta caiguda dels preus dels arrendaments. Pel que fa al Regne de València, Luís ALMENAR estudia la demanda de ceràmica entre 1280 i 1460, fet que li permet documentar un augment del consum domèstic cap a mitjans del segle XIV. Dins del mateix regne, Pau VICIANO analitza l'evolució de la població del braç nobiliari al segle XV, destacant la seva estabilitat demogràfica. Per entendre el funcionament de les finances reials dins d'aquesta conjuntura econòmica, Guillem CHISMOL ens ofereix una aproximació a la tresoreria de Pere el Cerimoniós, on es descriu una situació de crisi a mitjans del segle XIV però també una recuperació a les dècades posteriors. Dins del camp dels treballs sobre deute públic, Mario LAFUENTE demostra, en el cas de Saragossa, com els títols de deute públic van permetre a aquesta ciutat mantenir uns comptes equilibrats i afrontar la crisi econòmica en millors condicions que altres municipis. Finalment, Íñigo MUGUETA ens presenta

les característiques principals de la crisi –no uniforme- al Regne de Navarra, limítrof amb la Corona d'Aragó.

IHE
(Secretaría de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

La crisis bajomedieval es uno de los temas fundamentales para entender el periodo de la Baja Edad Media. De acuerdo con el propósito de analizar y comprender el alcance de este fenómeno, a partir de documentación eminentemente fiscal, comercial o notarial, llega esta recopilación de trabajos de especialistas en el tema sobre la Corona de Aragón entre 1350 y 1450.

El libro empieza con el texto de Antoni RIERA, donde diferencia entre el impacto de la crisis en el campo y en la ciudad en la Corona de Aragón, y apuesta por hablar de crisis cortas y sectoriales en lugar de una crisis larga y generalizada. A continuación Pau CATEURA estudia las fuentes fiscales y judiciales del Reino de Mallorca entre el siglo XIV y principios del XV, para poner de manifiesto los fracasos de las políticas presupuestarias y de amortización de la deuda exterior. También en Mallorca, Lluís TUDELA estudia la crisis a partir de documentación comercial como es la relativa a la lezda (impuesto que grababa la entrada de mercancías). Sin dejar el Reino de Mallorca, Ricard URGELL habla de la cesión, con la Consignación, a los acreedores del control sobre los impuestos durante el periodo de 1405 a 1450. Por su parte, Antoni MAYOL nos plantea una aproximación micro-histórica a la crisis a partir de la documentación sobre la fiscalidad del vino en Pollença. En el caso de Esther TELLO, el indicador que usa para estudiar este periodo es la evolución de las tasas beneficiosas en el Obispado de Mallorca, donde destaca el incremento de las recaudaciones del diezmo, hecho que negaría que la Diócesis de Mallorca se encontrara en crisis. En el ámbito de Cataluña, Pere VERDÉS trata la evolución de los ingresos fiscales en Cervera (1331-1516) y demuestra que en el siglo XIV no hay un descalabro demográfico o económico, a diferencia de lo que sucederá con la guerra civil catalana del siglo XV. Siguiendo el hilo de los estudios locales, Andreu GALERA estudia el caso de la villa de Cardona, donde los ingresos municipales sufren una importante disminución en el siglo XV por la guerra civil, la deuda censalista y la fuerte caída de los precios de los arrendamientos. En cuanto al Reino de Valencia, Luís ALMENAR estudia la demanda de cerámica entre 1280 y 1460, hecho que le permite documentar un aumento del consumo doméstico hacia mediados del siglo XIV. Dentro del mismo

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (octubre 2019)

reino, Pau VICIANO analiza la evolución de la población del brazo nobiliario en el siglo XV, destacando su estabilidad demográfica. Para entender el funcionamiento de las finanzas reales dentro de esta coyuntura económica, Guillem CHISMOL nos ofrece una aproximación a la tesorería de Pedro el Ceremonioso, donde se describe una situación de crisis a mediados del siglo XIV pero también una recuperación en las décadas posteriores. Dentro del campo de los trabajos sobre deuda pública, Mario LAFUENTE demuestra, en el caso de Zaragoza, como los títulos de deuda pública permitieron a esta ciudad mantener unas cuentas equilibradas y afrontar la crisis económica en mejores condiciones que otros municipios. Finalmente, Íñigo MUGUETA nos presenta las características principales de la crisis –no uniforme– en el Reino de Navarra, limítrofe con la Corona de Aragón.

IHE
(Secretaría de la Revista)